

גלילות ליערן בפרשת השבוע
ערכים בידי נחמה ליבוביץ סנת הארבע עשרה
יו"ל ע"י מוסד תורה והשכלה למבוגרים ולנוער
הסדרות נסי מזרחי באמריקה
מהדורה מיוחדת בסביל ההסדרות הציונית העולמית
המחלקה לחנוך ותרבות תורניים בגולה.

כ"ה ח - כ"ה

בהר-בחוקותי (תש"ר)

גליון זה הוא המסכו של גליון בהר חש"ד שעסק בחלקו הראשון בענין
יובל. לסעם מצות יובל עיין סם סאלה א וביחוד גליון בהר חש"ז סאלה ב.

א. כ"ג והארץ לא תמכר לצמיתות

כי לי הארץ

כי גרים ותושבים אתם עמדי.

ר' נפתלי הרץ ויזל "באור" ד"ה כי לי כל הארץ ו... יאמר אני אדון הארץ,

ובידי לצוות מה טאני חפץ בו, ולכן בעל הסעמים סם המפסיק תחת

"הארץ".

ד"ה כי גרים ותושבים אתם עמדי.

זהו ענין. אחר, שמה תאמרו: הרי נחת לנו הארץ לאחוזת עולם, ואנחנו אזרחי
הארץ. על כן אמר: אעפ"י שכנגד שאר העמים אזרחי הארץ אתם ונתנה לכם
לאחוזת ולבניכם אחריכם עמדי אתם גרים - אתם ידומים כגרים שבאו מארץ
רחוקה ואדוני הארץ הרטא להם להיות תושבים בארצו ונתן לכל אחד מחוז
לשבת בו, שאין גוף הקרקע קנוי לו לעשות בו מה שירצה. וכן הוא באמת
כי האדם דומה בארץ לגר, כי נסמחו ממעל וירד ממקומו למטה לשבת בארץ
וכן אמר דוד (תהלים ל"ט) "כי גר אנכי עמך תושב ככל אבותי", כלומר
עוד מעט ונשובה אל המקום אשר יצאנו משם.

מה רצה ויזל ליטב בדבריו הראשונים ולמה אמר בד"ה הסני "זהו ענין אחר" -
איזו פליאה סגנונית בפסוקנו עמדה לפניו?

ב. כ"ג והארץ לא תמכר למיתות

רש"י: ליתן לאו על חזרת שדות לבעלים ביובל, שלא יהא הלוקח כובשה.

נמב"י (אחרי הביאו לשון רש"י): ואם כן למה יזהיר במכירה? והראוי: "והארץ
לא תמכר לצמיתות". ואולי אמר: "לא תמכר" לכם וכן (כ"ה מ"ב) "לא ימכרו
ממכר עבד" - אזהרה בלוקח שיוציאו ביובל כפי פשוטו.

ויחכן שיהיה "לא תמכר לצמיתות" לא במוכר, שלא ימכור אותם לחלוטין,
לומת: "הריני מוכרה לך לעולמים, גם אחרי היובל", ואע"פ שהיובל
מפקיעה, הזהיר הכתוב למוכר או לשניהם שלא יעשו ממכרם למיתות. ואם
אמרו כן - יעברו בלאו הזה. ולא יועיל להם כי תחזור ביובל. וכן פרט
הרב רבי משה (הרמב"ם בספר המצות מצות לא תעשה רכ"ז). והסעם בזה
בידוע כי בדעות בני אדם, טאם יעשו ממכרם מתחילה במספר שנים עד היובל,
יקל בעיניהם הענין; ואם יקנה לחלוטין, תקשה בענין החזרה מאד ויהיה
כענין טאמרו: (חז"ל): במאי דאמר רחמנא לא תעביד אי עבד לא מהני ולקי,
משום דעבר אחרמנא דמלכא (שעבר על מצות המלך).

והנכון בעיני טאין זה לאו... אבל הוא שעם, יאמר: הנהיגו ביניכם
היובל ואל יקשה בעיניכם, כי לי הארץ ואיני רוצה שתמכר לצמיתות
כסאר הממכרים, וזו היא כונתם בתורה כהנים "לצמיתות" - לחלוטין...

נמב"ם הלכות טמיטה ויובל י"א א'

ארץ ישראל המתחלקת לטבטים אינה נמכרת לצמיתות, שנאמר "והארץ לא
תמכר לצמיתות", ואם מכר לצמיתות - שניהם עוברים בלא תעשה, ואין
מעשיהם מועילים אלא תחזור השדה לבעליה ביובל.

- 1) מהו הקסי בפסוקנו שרצה דס' לתרץ?
- 2) מהי סענתו של הרמב"ן על רש"י?
- 3) כיצד מנסה הרמב"ן ליטב את דברי רש"י?
- 4) מה בין פרוטו של רש"י לבין פרוטו של רמב"ן החל מן
"ויחכן עד מלכא"?
- 5) הסבר את דברי הרמב"ן "ולא יועיל להם כי תחזור ביובל"
(מה לא יועיל ובאיזה כוון לא יועיל הדבר להם?)
- 6) מה בין פרוטו הראשון של הרמב"ן (מן "ויחכן") לבין פרוטו
הסני החל מן "והנכון בעיני".
- 7) האם מסכים הרמב"ן בפרוטו על דעה עצמו ("והנכון בעיני")
עם דברי הרמב"ם?

(בהר בחוקותי - תטט"ו המסך).

ג. כי גרים וחושבים אתם עמדי.

שם עולם על ויקרא
מצאנו בדיני תורה (א) גר סתם, גם (ב) חושב סתם, גם (ג) גר חושב, גם (ד) גר וחושב.
ושם "גר וחושב" לו סלס הוראות

(1) לפעמים הוי"ו הוא וי"ו לחלק, כאומר "גר או חושב" ואז "גר" הוא = גר צדק, ו"חושב" הוא = "גר חושב"...

(2) ולפעמים הוי"ו הוא וי"ו החבור והוא שם תאר אחד ואז לפעמים הוראתו הוא "גר חושב" - כמו בלא וי"ו - כמו למטה, פסוק מ"ז, "וכי תשיג יד גר וחושב עמך"...

(3) ולפעמים הוראתו... לסוין "גר" מארץ אחרת ודעתו להשתקע בארץ אחרת בה סתם וגם אנשי הארץ אינם מחזיקים אותו כגר, כי אם מקבלים אותו כאחד החושבים, כמו באברהם (בראשית כ"ג): "גר וחושב אנכי עמכם" - ופרט רט"י: "גר מארץ אחרת ונתישבת עמכם", "נתישבת עמכם" - כי אנשי הארץ לא החזיקו אותו כגר, כי אם קבלוהו כאחד החושבים, כמו שאמרו (שם) "נשיא אלוקים אתה בחוכנו", לכן בצדק קרא עצמו "גר וחושב", כי אע"פ שהוא גר מארץ אחרת, מכל מקום הוא גם כן חושב בבחינת הארץ אשר נתישב שם.

(1) מצא בפרקנו דוגמא להוראה א' של "גר וחושב" (וי"ו לחלק = או).

(2) כיצד אפשר להוכיח שפסוק מ"ז בפרקנו ידבר ב"גר וחושב" בהוראה השנייה (כאלו הוא בלי וי"ו)?

(3) באיזה מטלת ההוראות ישמש הבטוי כי "גרים וחושבים" אתם עמדי בפסוקנו? (עליך גם להסביר ולהוכיח את הטובתך!) והטוה דברי הימים א' כ"ט.

ד. שאלות ודיוקים ברש"י

1א) י"ה ד"ה ויטבתם על הארץ לבטח: שבעון סמטה ישראל גולין, טנ"י (ויקרא כ"ו) "אי תרצה הארץ את שבתותיה" ושבעים שנה של גלות בכל כנגד שבעים שמיטות שבטלה היו.

2א) י"ט ד"ה ויטבתם הארץ... ויטבתם לבטח עליה: שלא תדאגו משנת בצורת.

3אא) כ"ג " כי לי כל הארץ אל תרע עיניך בה, שאינה שלך.

4) כ"ה " כי ימון אחיך ומכר מלמד שאין אדם ראוי למכור שדהו אלא מחמת דחק עיני.

מה קשה לו? וע' רש"י דברים כ"ה א' ד"ה וזכי יהיה ריבן

5) " " מאחורות: ולא כולה, למד דרך ארץ שיטאיר שדה לעצמו.

6אא) " " וגאל את ממכר אחיך הלוקח ינוה לענב.

מה קשה לו?

השאלות המסומנות X קשות והמסומנות XX קשות ביותר יענה כל אחד לפי הבנתו.

השובות יט לשלוח לנחמה ליבוביץ, ~~המחברות העיוניות העולמיות המחלקה לחינוך ולתרבות מרכזת הוראה, ירושלים, תש"ז, 92.~~ 10.230 5 ק-1